

تشکیل شود که بودجه‌ها را اصلاح و تصویب نمایند در اینجا يك کمیسیون انتخاب کردیم و چند روز است تشکیل شده است و همه روزها از چهارونیم بفرودمانده حاضرند اعضای کمیسیون يك بودجه هم بمجلس نیامده است اگر بودجه خودشانرا ننوشته بودند چرا گفتند که نوشته ایم و کمیسیون موقتی خواستند اگر نوشته اند چرا نمیفرستند کار کردن مجلس نه اینکه تقصیر مجلس است تقصیر وزراء است مجلس مهیا است برای تصفیه اموریکه از طرف وزراء میرسد و همه روزها وزراء باید يك غذائی بمجلس تهیه نمایند

وکیل التجار - حرف حرف را میکشد يك سهوی شده است که مسئله تیمچه بمجلس آمده است و حالا باین حرفها و تکرارها کشیده است خوب است قدری از تکرار احتراز کنیم و نتیجه بگیریم

اسدالله میرزا - بنده در جزء ثانی حرف مؤتمن الملک حرفی ندارم لکن در جزء اول آن حرف دارم اول گفتند در رأی که تقی زاده فرمودند باینکه اذهان مسبوق بود رأی گرفته نشود آنوقت در خصوص يك مسئله جزئی تیمچه میگویند که رأی باید گرفت در خصوص يك تیمچه باید وزیر بیاید توضیح بدهد باین مشاغل وزراء اگر بنا شود در هر امر جزئی بیایند توضیح بدهند کار از پیش نمیرد بملاوه رأییکه گرفته میشود باید مطلب سه مرتبه قرائت شود تا وکلا بمطلب را حاضر باشند و فکر کرده باشند آنوقت رأی گرفته شود و اگر بناست رأی گرفته شود من نمیگذارم

افتخار الواعظین - اینکه گفته میشود ما کار نکرده ایم صحیح است قدری هم تقصیر خودمان است برای اینکه رئیس انعقاد مجلس را سه ساعت قبل از فروب اعلان میکند و مادر ساعت بفرود حاضر میشویم غروب هم مجلس ختم میشود باید سه فرود حاضر شویم

مؤتمن الملک - اینکه بنده گفتم رأی گرفته شود مجبور نیستند بحرف من عمل کنند و حالا رأی بگیرند البته باید تأمل شود لکن مطلب ثانی که در خصوص تیمچه فرمودند در قانون نوشته شده است بودجه بمجلس است دیگر نوشته نشده است اگر صد تومان است بمجلس است اگر صد دینار است بمجلس نیست و من هم در خصوص آمدن وزراء نکفتم باینکه روز اینجا باشند لکن معاون برای همین است که بیاید بمجلس

لسان الحکماء - اینجا يك اشتباهی شده است در صورتیکه لایحه قانونی بمجلس فرستاده شده باشد باید وزیر یا معاون حاضر باشند در مجلس اما گاهی اشکالات قانونی پیدا می شود در آنصورت لازم نیست وزیر بمجلس بیاید از قبیل اشکالی که چند روز قبل بین بلدییه و مالیه پیدا شده بود

وزیرزاده - اگر بنده هم مراعات ترتیب را نکرده ام معذرت می خواهم برای این است که ترتیب از دست رفته در مذاکرات اینکه گفته شد مجلس کار نکرده مجلس کار کرده است همه روزها از صبح آمده و تا پاسی از شب کار کرده ایم و اگر از طرف وزراء چیزی نرسیده است تقصیر مجلس نیست

حسینعلی خان نواب - این تیمچه که گرفته شد برای مصارف تهران نبوده برای مصارف فوتی مملکت بوده خوب است نوشته شود که چنانچه وزارت مالیه اسناد او را گرفته ضبط کرده است و ترتیبات صحیح هم در این باب داده منافع آنرا به خرج دولت بیارزد و خودش را جزء املاک ملت محسوب می دارد

مرتضی قلیخان - آن لایحه که راجع بتفاوت عمل است و مسئله ۸۰ هزار تومان از بودجه است معلوم است که باید بمجلس بیاید و وزیر مالیه هم باید حاضر باشد اما در باب تیمچه يك راپورتی وزارت داخله نوشته و باید بهمان مضمون که از کمیسیون چند روز قبل در خصوص منازعه بلدییه و مالیه شده بود بوزارت داخله جواب نوشته شود

رئیس - آن لایحه هنوز بمجلس نیامده است صورت خواسته ایم از عایدات بلدییه بعد از آمدن صورت آن لایحه در مجلس قرائت میشود

شیخ ابراهیم زنجانی - بک موضوع که مطرح شده تمام کنید بعد از آن در موضوع دیگر داخل شوید این ترتیب مذاکره نیست

ناصر الاسلام - بنده تصدیق میکنم حرف آقای نواب را باید تیمچه جز مالیه محسوب شود ربطی بلدییه ندارد

نواب - خیلی اشخاص هستند که بواسطه اینکه اثنائیه سلطنتی پیش آنها بوده و حیث و میل شده است و حالا مشغول انتقال بعضی املاک اطراف تهران هستند بدولت در عوض آن اثنائیه که تفریط کرده اند اگر بنامشود آنها را بلدییه تصرف کند خیلی زیاد میشود باید مطلع باشید که اثنائیه سلطنتی راجع تمام ملت بوده است و اینها هم که عوض آنهاست تمام ملت از آن منتفع شوند پس ربطی بلدییه ندارد و متعلق بدولت است

رئیس - حالا باید در این باب رأی گرفت
نواب - این رأی لازم ندارد و جوهی هم که بوزارت مالیه رسیده است همین حال را دارد در هر مصرفیکه آنها رسیده اینها باید برسد و اینها هم عوض پول داده شده

آقاسید محمد رضا - اگر بناست رأی بگیرند خوب است اول از بلدییه توضیحات بخواهید برای اینکه آنها هم يك مسئله مسکی لابد در دست دارند و ظاهراً متمسک بآن ماده قانون بلدییه هستند که املاک شهر را جزء بلدییه محسوب میدارد

متین السلطنه - بنده دارم تصدیق میکنم فرمایشات سلیمان میرزا را بواسطه ترتیب مذاکرات امروز با سایر ایام يك اندازه کار کردیم و امروز ترتیب بکلی برخلاف است و این دو جهت دارد یکی نگذشتن نظامنامه داخلی یکی آن مطالبیکه مطرح میشود اذهان آقایان مسبوق نیست چنانچه در نظامنامه نوشته شده باید مطالب ۲۴ ساعت قبل طبع شده و بین وکلا توزیع شود که مطالعات خودشانرا نموده اذهانشان مسبوق باشد حالا در این مسئله اگر لازم میدانید طبع و توزیع شود و اگر ختم شده است رأی بگیرید در اینموقع رئیس بدون اینکه جلسه آتییه یا موضوع مذاکرات آنرا تعیین نمایند برخاست و مجلس نیمساعت از شب گذشته ختم شد

جلسه ۲۷

صورت مذاکرات یوم سه شنبه

۱۴ شهر ذی حجه الحرام ۱۳۲۷

مجلس دو ساعت قبل از فروب منعقد شد معاضد الملک خلاصه مذاکرات روز یوم یکشنبه ۱۱ را قرائت کردند

رئیس - ملاحظه هست در خلاصه یاخیر
متین السلطنه - يك لفظ خراسان لازم است

رئیس - نظامنامه داخلی است باید قرائت شود اما گویا در خاطر آقایان است که در قرائت دوم تا ماده نهم رأی گرفته شد لکن بعدا بمناسبت اینکه تمام مواد بهمديگر مربوطه است گفته شد که در تمام مواد مرتباً قرائت شود و در تمام رأی گرفته شود حالا اگر بناست از اول مرتب قرائت شود و رأی گرفته شود باطل میکند رأی گرفته شده را و اگر لازم نیست مرتباً قرائت شود از ماده ۹ میخوانیم و اول باید بمجلس در این باب برای خودش را معلوم نماید

وکیل الرعایا - در آن موادیکه قرائت شده است یعنی تا ماده نهم مجلس رأی داده است و کمان میکنم بعد از آنکه مجلس در چیزی رأی داده است نشود رأی داد و بنده در مواد بعد هم چیزیکه آن ماده را متزلزل کند نمی بینم

رئیس - معلوم میشود رأی شما قرائت از بعد ماده نهم است

مرتضی قلیخان - چیزیکه در مجلس رأی داده شده لازم نیست مجدداً مخالفت شود و اگر در مواد بعد مخالفتی بآن مواد دیدیم آن وقت آنها را اصلاح میکنیم

رئیس - پس معلوم می شود رأی مجلس همین است

میرزا محمد علیخان قریبت - بمقیده بنده از اول باید قرائت شده رأی گرفته شود

رئیس - چون تاماده نهم رأی گرفته شده حالا ممکن است بخوانیم و لکن از ماده دهم شروع بگرفتن رأی میکنیم

افتخار الواعظین - رأی در قرائت سوم است که باید ماده بنده رأی گرفته شود

معاضد الملک - رأی بنده همین است که ماده بنده خواند رأی گرفته شود بواسطه اینکه در ماده هشتم بعد از گرفتن رأی يك اصلاحی بنظر رسید قرائت بکمیسیون برود حالا اگر آن رأی صحیح است دیگر اصلاح نمیشود کرد

لسان الحکما - بنده يك ماده الحاقیه راجع بماده (۲) داشتم و راجع باصلاحات بود وقتیکه قرائت میشود مقرر فرمائید قرائت شود

وکیل التجار - آنچه خوانده شده و رأی گرفته شده صحیح است لکن آنکه گفته شد از اول قرائت شود بملاحظه این بود که تمام مواد مربوط بیکدیگر است از برای اینکه این ارتباط از دست نرود قرار شد مرتباً خوانده شود و اگر در مواد آتییه مخالفتی ظاهر شد آن مخالفت را اصلاح میکنم

مؤتمن الملک - رأی بنده این است که بموادیکه رأی گرفته ایم صحیح است و نمیشود مراجعه کرد

مرتضی قلیخان - بنده تمجیب دارم از اشتباهاتی که آنروز که تا ماده نهم خوانده شد و رأی گرفتیم بعد از گرفتن رأی آقای مؤتمن الملک يك پیشنهادی کردند لکن این مسئله واضح است که چیزیکه رأی گرفتیم نمیشود تغییر داد

افتخار الواعظین - عرض میکنم اگر در این ۹ ماده ماده الحاقیه یا اصلاحیه افزوده نخواهد شد رأییکه گرفته ایم صحیح است و اگر بناست ماده ملحق شود باید از اول نظامنامه قرائت شود

کاشف - حال آمدنی در این مسئله مباحثه میشود و بالاخره قرار بر این خواهد شد که رأی گرفته شود پس

ازحالا رای گرفته شود که آن مواد قرائت شود یا خیر بیش از این مذاکره در این باب نشود .
رئیس - در چیزی که رای گرفته شده حالادو مرتبه نمیشود رای گرفت مگر درموادیکه باو ملحق میشود رای بگیریم .

مؤتمن الملک - مواد الحاقیه و اصلاحیه را نمیشود چیزی که رای گرفته شد ضمیمه کرد مگر اینکه ثانیا ماده بماده بخوانیم و رای بگیریم .

وکیل الرعایا - بنده این دفعه دوم است که تکرار میکنم این دروقتی نظامنامه داخلی خواهد شد که آن رای آخری گرفته شود و ما مکلفیم که آنرا از وظایف خود بدانیم ولی تا آنساعت که رای آخری گرفته نشد نظامنامه سابق برقرار است و تا ماده نهم بر حسب تکلیفی که داشتیم عمل کردیم و رای گرفتیم باستثنای ماده ۸ .

آقای شیخ اسمعیل نوبری - درموادیکه رای گرفته ایم نمیشود مجدداً رای بگیریم اما در مسئله مواد الحاقیه به بعضی ازمواد رای گرفته شده اگر بخوایم رای بگیریم درواقع رای بهمان مواد است رای بیک مطلب تازه نیست .

منتصر السلطان - دراینکه نباید رای گرفته شود و از ماده ۹ خوانده شود حرفی نیست لیکن بعضی گفتند تا ماده هشتم رای گرفته شده بعضی گفتند تا ماده نهم رای گرفته شده معلوم بشود که کدام صحیح است .

معاذ الملک - تا ماده نهم رای گرفته شده

مرتضی قلی خان - بنده عرض میکنم در ماده هشتم يك الحاقی شده است و بعد از رای گرفتن گفتند درباب مباشر که راجع بماده هشتم بود در آخر نظامنامه هم ماده راجع بهمان است اصلاح خواهد شد .

معاذ الملک - گفته شد در باب ماده هشتم بکمیسیون رجوع شود .

رئیس - معلوم میشود و در آن مواد که رای گرفته شده مجدداً لازم نیست رای گرفت
ذکاء الملک - شروع بقرائت نظامنامه نمود از فصل اول ماده ۲۰ قرائت شد مذاکرات لازمه بعمل آمد و در مواد رای گرفته شد .

مجلس یکساعت و ربع از شب گذشته ختم و جلسه آتیه سه ساعت بغروب مانده روز چهارشنبه اعلان شد .

جلسه ۲۸

صورت مذاکرات یوم چهارشنبه ۱۵

شهر ذی حجة الحرام ۱۳۲۷

مجلس دوساعت قبل ازغروب منعقد و خلاصه مذاکرات را معاذ الملک قرائت کردند

لسان الحکما - اولاً میخواستم عرض کنم که در خلاصه نوشته بود قرائت دوم این قرائت دوم نیست شور دوم است دیگر میخواستم عرض کنم دیروز بنده يك طرحی بعنوان ماده الحاقیه پیشنهاد هیئت رئیسه کردم و در صورت مجلس نوشته نشده میخواهم بدانم که مجلس آنرا قبول کرده یا رد نموده چون دیشب مذاقه و ملاحظه کردم دیدم که این ماده الحاقیه جزء قانون اساسی سایر ممالک بلکه اغلب ممالک است و آن ماده اینست

(در مواد انتخاباتی که منظور اکثریت تام است نمایندگانی که ورقه سفید انداخته یا از دادن رای امتناع نمایند جزه عدو کلارای دهندگان محسوب نخواهند شد) .

مثلاً فرض بفرمائید از میان (۵۵) نفر نماینده (۵) ویا (۱۰) نفر ورقه سفید انداختند سؤال میکنم که آیا جزه کل رای دهندگان محسوب خواهند شد یا خیر زیرا که اگر محسوب بشود برای اکثریت تام خیلی اهمیت دارد و ممکن است که در صورت عدم مراعات این مسئله بعد از این دچار مجذورات بزرگ شویم و اسباب اشکال بشود .

رئیس - آن ماده الحاقیه رد نشده الا اینکه گفته شد که در محل خودش منظور خواهد شد .

لسان الحکما - در بعضی نظامنامه ها نوشته شده ماده دو ثانی و ماده دو ثالث و موقع این را تصور کردم همچو موقمی است که اگر نمایندگان محترم در يك ماده رای داده اند و نمیتوانند برگردند آنوقت فواصل او را که رای ندارند ممکن است که اسم آن را گذاشت مثلا ماده دوثانی و اگر يك همچو ماده در نظامنامه باشد اسباب اشکال یا نقض خواهد بود .

مؤتمن الملک - بنده دیروز يك اظهاری کردم و مجلس هم پذیرفت و آن این بود که در موادی که سابقاً از مجلس رای گرفته شده و گذشته است دیگر در آن ماده مذاکره نفرمایند یعنی از ماده يك تا ماده (۹) را دیگر مطرح مذاکره نکنیم اگر بنا بشود که يك ماده را الحاق بکنیم مثل این است که در همان مواد تصرف کرده ایم و اگر چنانچه مجلس لازم بداند چیزی الحاق نماید ممکن است که در آخر نظامنامه يك چیزی بنویسد

رئیس - همینطور است دیروز هم گفته شد که چون ماده دو گذشته است دیگر چیزی الحاق نمیکنیم و آن ماده که بکمیسیون فرستادیم هنوز نیامده میماند برای آخر و حالا از ماده (۲۱) شروع بقرائت میشود (غیر از این ملاحظه در صورت مجلس است)

(اظهاری نشد و رئیس خلاصه مذاکرات جلسه قبل را امضا نمود) (در این موقع از ماده (۲۱) شروع بقرائت نظامنامه گردید تا در ماده ۳۳ مذاکرات بعمل آمده و رای گرفته شد در ماده ۳۴ مذاکرات زیاد شد بالاخره قرار شد با ماده ۳۵ رجوع بکمیسیون شود پس از آن ده دقیقه تنفس شده بعد از تنفس رایورت بکمیسیون اعتبارنامه در باب انتخاب فقاری و شیبانی قرائت و در باب صحت و سقم انتخاب ایشان قدری مذاکره بالاخره قرارداد در جلسه آتیه مجدداً در این خصوص مذاکره شود (مجلس یکساعت و نیم از شب گذشته ختم گردید)

جلسه ۲۹

مذاکرات پنجشنبه شانزدهم

ذی حجة الحرام ۱۳۲۷

مجلس دوساعت قبل ازغروب منعقد خلاصه مذاکرات جلسه قبل را معاذ الملک قرائت کرد .

رئیس - ملاحظه در این است (اظهاری نشد)

(رئیس صورت خلاصه را امضا کردند) بدون هیچگونه مباحثه ذکاء الملک بقرائت

نظامنامه داخلی شروع نمود از ماده سی و ششم ماده بعد ماده مشغول مباحثه و اخذ رای شدند ۳۶ اصلاح و در صحتش رای گرفته شد مادتهای ۳۸ و ۳۹ بواسطه ارتباطشان بماده ۳۵ پس از مدتی مذاکره رجوع بکمیسیون شد مواد (۴۰ و ۴۱ و ۴۲ و ۴۳ و ۴۴) پس از اصلاح رای گرفته شد در ماده (۴۵) مذاکرات زیاد بعمل آمد مفاد ماده مزبور عبارت بود از اینکه حق هر نماینده بموجب اصل ۴۴ قانون اساسی این است که هر موقع محتاج باستیضاح از يك وزیر یا هیئت وزراء بشود باید تقاضا و موضوع استیضاح خود را بطور اختصار کتباً بر رئیس مجلس داده و آن مکتوب با حضور رئیس در مجلس قرائت شود (و استیضاح نماینده از نماینده ممنوع است) خلاصه مذاکراتی که در این ماده شد مبنی بود بر اینکه در اصل (۴۲) قانون اساسی نوشته شده است که هر وقت مجلس وزراء را برای استیضاح بخواند بر روز اعلام است که نامت معین در مجلس حاضر شده و توضیحاتی که لازم است بدهند اولاً مفهوم از لفظ مجلس که در قانون اساسی است اکثریت را می رساند و حال اینکه بر طبق قوانین اساسی سایر ممالک متمدنه هر نماینده این حق را دارد که هر زمان سؤال یا استیضاحی از يك وزیر یا هیئت وزراء بخواند و بتوسط رئیس مجلس ایشان را احضار کرده و سؤال یا استیضاح خود را شفاهاً از ایشان بخواند و ثانیا اساس مشروطیت این است که حضرات مبعوثین نظارت در امور دولت داشته باشند و در مواقع لازمه سئوالات و استیضاحات خود را بخوانند حاصل پس از مذاکرات زیاد از طرف رئیس اجازه ده دقیقه تنفس شد و ثانیا مجلس تشکیل شد جناب رئیس اظهار داشتند که ماده ۴۵ و ۴۶ بکمیسیون رجوع میشود بعضی اظهار داشتند که در این زمینه توضیحاتی داریم اجازه نطق بدهید رئیس اظهار داشت که چون رایورت کمیسیون تقاضا کرده است که این ماده رجوع بکمیسیون شود قانوناً باید ارجاع شود (و ماده ۴۵ و ۴۶ رجوع بکمیسیون شد) شروع بقرائت سایر مواد گردیده از ماده ۴۷ تا ماده ۵۷ قرائت و پس از تنقیح رای گرفته شد .

رئیس - روز شنبه بمناسبت اینکه روز عید غدیر است و تعطیل است جلسه آتیه موکول خواهد بود بروز یکشنبه سه ساعت بغروب مانده دیگر آنکه برای تشریف بحضور نایب السلطنه و اظهار تبریک آتیه هیئتی لازم است برای روز عید یاخیر .

افتخار الواعظین - بنده عرض میکنم چون امروزها دولت ما سلطنت ملی است و بعد الله دولت با ملت متحد است لهذا بعقیده بنده خوب است همان هیئت رئیسه بعنوان تبریک تشریف ببرند .

تقی زاده - بنده عرض میکنم چند روز قبل بود که در این باب رای گرفته شد و آن دفعه گفته شد که آیا در تمام اعیاد رسمی و مذهبی باید يك هیئتی از جانب مجلس بحضور شاه یا نایب السلطنه بروند یا خیر و بعد در مسئله رفتن هیئت رئیسه رای گرفته شد .

رئیس - چون امروز قبل از وقت در هیئت رئیسه مذاکره شد و گفته شد که آن دفعه فقط برای عید اضعی بود .

اسدالله میرزا - عرض میکنم در یکی از مواد این نظامنامه نوشته شده است که در اینگونه از